

SIROMAŠTVO KAO NACIONALNI I REGIONALNI PROBLEM REPUBLIKE SRBIJE

prof. dr Dalibor Miletić, vanredni profesor*

prof. dr Krunislav Sovtić, vanredni profesor •

Rezime: Globalizovan savremeni svet nalazi se u stalnim promenama. Međutim, efekat negativnih promena značajno je nadmašio pozitivne efekte ovog procesa. Među ekonomistima pristuno je jedinstveno mišljenje: nejednakosti i siromaštvo ključne su determinante procesa globalizacije.

Treći milenijum doneo je građanima Srbije proces tranzicije koji je proklamovao velika očekivanja oličena pre svega u porastu životnog standarda. Na žalost, nakon punih sedamnaest godina od tzv. „demokratskih promena“, sve su očiglednija velika razočarenja. Jedan od ključnih tranzicionih rezultata je smanjenje životnog standarda i povećanje siromaštva.

Na razvojnom putu Srbije rešavanje problema siromaštva, kako na nacionalnom tako i na regionalnom nivou, nameće se kao prioritetan zadatak nosiocima ekonomske politike. Upravo iz tog razloga, cilj ovog rada je analiza dostignutog nivoa siromaštva, kako na nacionalnom, tako i na regionalnom nivou, ali i sugerisanje predloga neophodnih mera i aktivnosti za rešavanje pomenutog problema.

Ključne reči: siromaštvo, regionalni razvoj, ekonomska politika, Srbija.

1. Uvod

U trećem milenijumu siromaštvo predstavlja problem koji opterećuje veliki broj zemalja bez obzira na nivo razvijenosti. Period intenzivnog ekonomskog razvoja, nakon Drugog svetskog rata, gotovo da nije prepoznavao siromaštvo kao problem. S jedne strane,

---

* Fakultet za menadžment, Zaječar, Megatrend Univerzitet, Beograd, Srbija; dalibor.miletic@fmz.edu.rs

• Fakultet za menadžment, Zaječar, Megatrend Univerzitet, Beograd, Srbija; krunislav.sovtic@fmz.edu.rs

države sa socijalističkim uređenjem nisu imale ovaj problem ni po definiciji, dok s druge strane ni u razvijenim evropskim državama gotovo da se nije ni govorilo o siromaštvu.

Krajem XX veka pažnju ekonomskog i socijalnog razvoja sve više zaokuplja problem siromaštva. Sve je prisutnija pojava različitih oblika siromaštva, naročito među društvenim i etničkim grupama. Upravo u tom periodu siromaštvo kao tema postaje predmet interesovanja tranzicionih država, pa posledično i u Srbiji.

Srbija kao zemlja zakasnele tranzicije danas predstavlja najteži tranzicioni slučaj na teritoriji Evrope. Tranzicija traje nepune tri decenije a procesi koji su njen sastavni deo, poput privatizacije, samo su izoštrili problem siromaštva širom Srbije. Nedovoljna ekonomska aktivnost, nezaposlenost, kao i nizak životni standard deluju podsticajno na sve veću izraženost ovog problema.

Siromaštvo, kao jedan od problema koji determiniše srpsku ekonomiju, predstavlja istovremeno nacionalni i regionalni problem. Osim povećanja siromaštva na nivou države u poslednjoj deceniji XXI veka, sve su prisutnije regionalne disproporcije kada je reč o siromaštvu. Upravo iz tog razloga, u narednom periodu, neophodna je implementacija adekvatne ekonomske politike koja bi u najkraćem mogućem roku imala pozitivan uticaj na smanjenje siromaštva, kako na nacionalnom, tako i na regionalnom nivou.

2. Siromaštvo kao determinanta savremenog društva

Impresivan napredak tehnike i tehnologije uzrokovao je mnogobrojne promene u poslovanju, ali i sveobuhvatne promene u društvu, dok je krajnji rezultat nastanak savremenog društva sa svim svojim karakteristikama. To ne znači da je došlo do pojave novih karakteristika, ali zasigurno je došlo do njihovog osavremenjavanja. Tako recimo, siromaštvo, kao karakteristika društva, nije nova pojava ali način manifestovanja i način suočavanja sa ovom kategorijom značajno je promenjen u XXI veku u odnosu na prethodni period.

Ekonomska teorija i praksa odavno su pokazali da je daleko teže pomoći jednoj zemlji da se izvuče iz siromaštva nego da se oživi privreda države koja je razrušena ratom. Veoma često siromaštvo deluje poput začaranog kruga iz koga nema izlaza. Tako na primer, bolest dovodi do siromaštva, a siromaštvo pogoduje širenju mnogih bolesti.

Savet ministara Evropske unije još 1975. godine definisao je siromašne kao „pojedince ili porodice čiji su resursi (dobra, novčani prihodi i usluge iz javnih i privatnih izvora) toliko mali da ih isključuju iz minimuma prihvatljivog načina života u državi članici u kojoj žive“ (European Commission, 2010., p. 6). U tom smislu, može se reći da se siromaštvo najjednostavnije može definisati kao ne posedovanje novca ili dovoljno novca, kao i malo ili nedovoljno imovine, ali i nedovoljnost prihoda za nabavku minimalne potrošačke korpe. Savremeno društvo prepoznaje siromaštvo kao stanje nepostojanja osnovnih mogućnosti za dostojan život.

Siromaštvo podrazumeva više od nedostatka prihoda i resursa kako bi se obezbedilo održivo življenje. Savremeni aspekt posmatranja ovog problema uključuje glad i neuhranjenost, ograničeni pristup obrazovanju i drugim osnovnim uslugama, društvenu

Siromaštvo kao nacionalni i regionalni problem Republike Srbije

---

diskriminaciju i socijalnu isključenost, kao i nedostatak učešća u odlučivanju. Ekonomski rast mora biti inkluzivan kako bi obezbedio održive poslove i promovisao jednakost.

Tokom vremena sadržaj pojma siromaštvo se menjao ali je uvek predstavljao problem nedostatak finansijskih sredstava za život. U najranijim društvenim zajednicama manifestovao se kao problem koji nije zaokupljao toliku pažnju ekonomske i sociološke javnosti kao u današnje vreme. Osim toga, svom težinom nametnuo se i problem merenja siromaštva.

Sveukupni razvoj doprineo je da se siromaštvo ne posmatra isključivo kroz prizmu nedostatka materijalnih dobara neophodnih za zadovoljenje osnovnih potreba stanovnika, već uvode i segmenti poput duhovnog (asocijalizacija), informatičkog (ne postojanje pristupa informacionim tehnologijama) i sl. u siromaštvu. Savremeno sagledavanje siromaštva uključuje i dimenziju socijalne isključenosti

Pojam socijalne isključenosti postao je "sastavni deo preambule Evropske socijalne povelje 1989. godine" (UNDP, 2006., str. 10). "Socijalna isključenost se uglavnom koristi kada se istražuju ugrožene društvene grupe kao što su: deca, stari, nezaposleni, invalidi i neke etničke grupe. Najvažniji aspekti socijalne isključenosti su materijalno siromaštvo, društvena ili prostorna nejednakost i nezaposlenost" (Veselinović, 2013., str. 157). Smatra se da socijalna isključenost predstavlja začarani krug tri svoja sastavna dela: nezaposlenosti, siromaštva i socijalne izolacije.

Radi realnijeg sagledavanja dimenzija i dubine siromaštva, a istovremeno i u cilju traženja načina kako bi moglo biti smanjeno ili ublaženo, merenje siromaštva ima neprocenljiv značaj. Prisutnost siromaštva u jednoj zemlji naglašava neophodnost analize istog tokom vremena, ali u komparacije sa drugim zemljama. Takva analiza trebalo bi da odgovori na značajna pitanja iz ovog domena i to o broju siromašnih, dubini siromaštva, ključnim determinantama siromaštva (pol, starost, region, obrazovanje itd.), ali i zašto su oni siromašni.

Sa ciljem merenja siromaštva, uvedena je međunarodno priznata kategorija – linija siromaštva, koja odgovara dostignutom nivou razvijenosti, društvenim normama i vrednostima. Linija siromaštva je ista za sve države i izražena je u zajedničkoj jedinici mere. "Globalna linija siromaštva, prema Svetskoj banci od oktobra 2015. godine iznosi 1,90 USD, dok je od 2008. godine iznosila 1,25 USD." Slično tome, "međunarodni standard ekstremnog siromaštva je postavljen na posedovanje manje od 1 USD dnevno".

U tom kontekstu, smatramo za neophodnim da naglasimo da "prema podacima iz 2016. godine preko 767 miliona ljudi živelo je ispod međunarodne linije siromaštva od 1,9 USD dnevno. Osim toga, skoro 10% radnika na nivou sveta živelo je sa svojim porodicama sa manje od 1,9 USD po osobi dnevno. Ogromna većina ljudi koji žive ispod granice siromaštva pripadali su regionima Azije i podsaharske Afrike. Visoke stope siromaštva uglavnom su prisutne u malim, krhkim državama pogođenim nekim konfliktom." (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>)

3. Determinante siromaštva u Srbiji

Globalno posmatrano nemoguće je naći državu, odnosno društvo, koje je potpuno kohezivno. Širom sveta postoje društveno ranjivi pojedinci i grupe koji su izloženi riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti. Uz već prisutne probleme, srpska ekonomija dodatno je opterećena problemom siromaštva. Tranzicioni period naročito je izoštrio ovaj problem. U tom kontekstu, smatramo za neophodnim da ukažemo na ključne faktore koji su uticali na pojavu, odnosno porast siromaštva.

Mnoštvo internih ali i eksternih faktora doprinelo je poslednjih godina da siromaštvo bude jedna od ključnih karakteristika Republike Srbije. Pre svega, raspad i ratovi na prostoru nekadašnje Jugoslavije, posledično porast broja izbeglica uz opšti pad životnog standarda nesumljivo su uticali na porast siromaštva. Osim toga, hiperinflacija, međunarodna izolacija Srbije krajem prošlog veka, agresija NATO pakta na SR Jugoslaviju, kao i dramatičan pad BDP doprineli su da u Srbiji dođe do pojave siromaštva u najgorem pojavnom obliku.

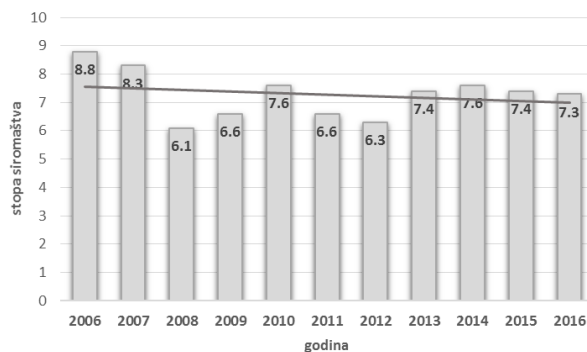
Krajem 2000. godine ukupan BDP iznosio je svega oko 45%, a BDP per capita manje od 40% ostvarenog 1989. godine (Vlada Republike Srbije, 2003., str. 5). Može se reći da je "najvažniji uzrok porasta siromaštva bio pad dohotka po stanovniku i porast nejednakost u raspodeli dohotka u poslednjoj deceniji XX i u prvoj deceniji XXI veka. U poslednjoj deceniji XX veka, oficijelna nezaposlenost se povećala, kao i prikrivena nezaposlenost, zbog toga što se broj zaposlenih smanjivao sporije od dramatičnog pada ekonomske aktivnosti" (Veselinović, Mičić, Miletić, 2012., str. 311).

Definicija siromaštva koja se danas široko koristi u Srbiji, glasi: "Siromaštvo je više dimenzionalni fenomen, koji, pored nedovoljnih prihoda za zadovoljenje osnovnih životnih potreba, podrazumeva i aspekte vezane za ljudska prava, kao što su nemogućnost zapošljavanja, neodgovarajući stambeni uslovi i neadekvatan pristup socijalnoj zaštiti, zdravstvenim, obrazovnim i komunalnim uslugama" (Vlada Republike Srbije, 2003, str. 1).

U kontekstu merenja i iskazivanja siromaštva u Srbiji treba naglasiti da je do 2013 godine korišćena apsolutna linija siromaštva iz 2006. godine, koja predstavlja potrošnju neophodnu za zadovoljenje minimalnih životnih potreba. Ovakva analiza bila je na snazi sve do usvajanja Ankete o prihodima i uslovima života 2013. godine, koja je u skladu sa SILK metodologijom Evropske unije i koja omogućava uporedive podatke o siromaštvu (i socijalnoj isključenosti) sa zemljama Unije. (<http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/socijalno-ukljucivanje-u-rs/statistika/merenje-socijalne-iskljucenosti-i-siromastva-u-srbiji/>). Osim toga, „prema preporuci Evropske agencije za statistiku-Evrostata, Republički zavod za statistiku od 2015. godine primenjuje Klasifikaciju lične potrošnje po nameni na petomesnom nivou, umesto četvoromesnog nivoa" (Mladenović, 2017., str. 1). Narednim grafikom prikazaćemo stopu siromaštva u periodu 2006-2016. godine.

Siromaštvo kao nacionalni i regionalni problem Republike Srbije

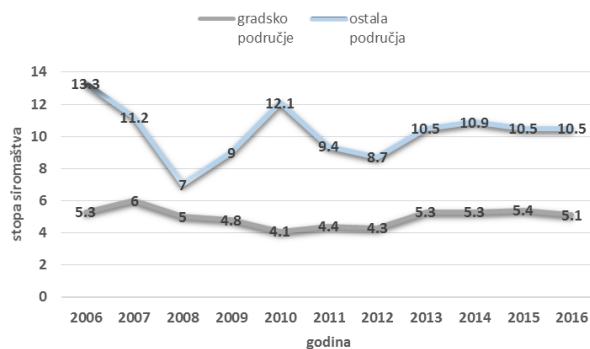
Grafik 1. Stopa siromaštva 2006-2016. godine

Izvor: Mladenović, 2017., str. 7

Prikazani podaci jasno nam pokazuju da je u periodu od jedne decenije stopa siromaštva smanjena za 1,5%, odnosno nešto preko 1% godišnje! Ovakvi poražavajući podaci samo potvrđuju činjenicu da primenjena ekonomska politika nije dala očekivane rezultate. Takođe, podaci nam govore i u prilog činjenice da Strategija za smanjenje siromaštva nije ispunila postavljene ciljeve. Narednim grafikom prikazaćemo siromaštvo prema tipu naselja.

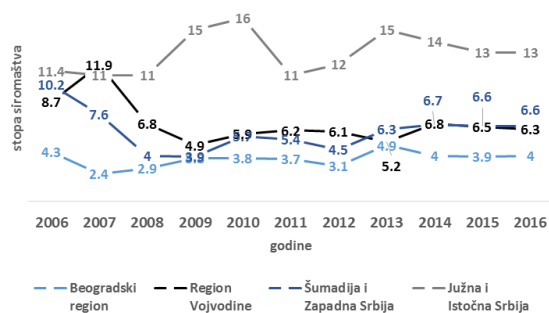
Grafik 2. Siromaštvo prema tipu naselja 2006-2016. godine

Izvor: Mladenović, 2017., str. 9

Na osnovu prezentiranih podataka jasno se može uočiti da je u posmatranom periodu siromaštvo u gradskom području smanjeno za svega 0,2%, dok je u ostalim područjima smanjeno za 2,8%. Osim toga, prisutna je tendencija da je siromaštvo u gradskom području 2 puta manje nego u ostalim područjima. Narednim grafikom prikazaćemo stopu siromaštva prema regionima u Srbiji.

Grafik 3. Siromaštvo prema regionima u Srbiji 2006-2016. godine

Izvor: Mladenović, 2017., str. 10

Na osnovu prikazanog grafika jasno možemo uočiti da regionalni prikaz siromaštva ukazuje na znatno odstupanje regiona Južne i Istočne Srbije, koji u celom posmatranom periodu beleži najviše stope siromaštva, od 11,4% u 2006. godini do 13% u 2016. godini. Naravno, Beogradski region ima stabilno najnižu stopu siromaštva koja je u 2016. godini iznosila 4%. Osim navedenog, možemo uočiti i pozitivan trend u posmatranom periodu. Tačnije, može se uočiti približavanje regiona Vojvodine i Šumadije i Zapadne Srbije Beogradskom regionu.

Osim navedenog, o razmerama siromaštva govore i podaci o zaradama zaposlenih u Republici Srbiji po oštinama i gradovima. Narednom tabelom prikazaćemo podatke o kretanju zarada u Srbiji u decembru 2017. godine.

Tabela 1. Prosečne zarade po zaposlenom prema statističkim teritorijalnim jedinicama, decembar 2017. godine

statistička teritorijalna jedinica	neto prosečne zarade, RSD
Republika Srbija	54.344
Beogradski region	68.207
Region Vojvodine	54.926
Region Šumadije i Zapadne Srbije	44.444
Region Južne i Istočne Srbije	44.344
Beogradska oblast	68.207
Toplička oblast	35.646
Novi Beograd	94.001
Trgovište	25.251

Izvor: Republički zavod za statistiku, 2018., str.

Na osnovu prikazanih podataka jasno možemo uočiti da se izdvaja Beogradski region, koji ima veću prosečnu neto zaradu od republičkog proseka za preko 25%. Nešto iznad republičkog proseka je region Vojvodine, dok su regioni Šumadije i Zapadne Srbije i Južne i Istočne Srbije skoro ujednačeni i ispod republičkog proseka za preko 20%. Kada je reč o nivou oblasti, najveći nivo zarade je u Beogradskoj oblasti, dok je najniži nivo u Topličkoj

Siromaštvo kao nacionalni i regionalni problem Republike Srbije

---

oblasti, koja je istovremeno preko 50% ispod republičkog proseka, odnosno preko 90% ispod proseka Beogradske oblasti. Kada je reč o nivou opština, najviši nivo plate bio je u opštini Novi Beograd, a najniži u opštini Trgovište. Prosečna zarada opštine Novi Beograd je preko 70% iznad republičkog proseka, dok je prosečna zarada opštine Trgovište preko 200% niža od republičkog proseka.

Radi kvalitetnijeg sagledavanja karakteristika siromaštva u Srbiji, prikazaćemo najaktuelnije ključne rezultate Ankete o prihodima i uslovima života za 2016. godinu su sledeći: (Republički zavod za statistiku, 2017a., str. 1)

- Stopa rizika od siromaštva iznosi 25,5%. Pri tome, stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u 2016. godini iznosi 38,7%.
- Prag rizika od siromaštva u 2016. godini iznosi 15.416,00 dinara prosečno mesečno za jednočlano domaćinstvo. Za domaćinstva s dvoje odraslih i jednim detetom starosti do 14 godina prag rizika od siromaštva je 27.748,82 dinara, dok je za četvoročlano domaćinstvo s dvoje odraslih i dvoje dece starosti do 14 godina ovaj prag 32.373,63 dinara.
- Posmatrano prema starosti, lica 18–24 godine najviše su izložena riziku od siromaštva (32,7%), kao i lica mlađa od 18 godina (30,2%). Najnižu stopu rizika od siromaštva imaju osobe starije od 65 godina (19,1%).
- Najvišu stopu rizika od siromaštva imaju lica u domaćinstvima koja čine dve odrasle osobe s troje ili više izdržavane dece, 49,8%, zatim lica mlađa od 65 godina koja žive u jednočlanim domaćinstvima, 40,1%
- U zavisnosti od radnog statusa, kod lica starih 18 i više godina, najizloženija riziku od siromaštva su nezaposlena lica (48,0%), dok je najniža stopa rizika od siromaštva kod zaposlenih kod poslodavca (9,0%). Kod samozaposlenih lica ova stopa iznosi 32,4%. Stopa rizika od siromaštva kod penzionera je 15,4%.

Prezentirani podaci jasno determinišu dimenzije siromaštva u Srbiji. Osim prikazanih podataka, podaci Ankete o potrošnji domaćinstva, takođe ukazuju na razmere siromaštva u Srbiji. Ključni nalaz ove Ankete kaže da se lična potrošnja domaćinstva zasniva, pre svega, na potrošnji za kupovinu proizvoda egzistencijalne prirode, odnosno: na hranu i bezalkoholna pića izdvaja se 34,5%, na stanovanje, vodu, električnu energiju, gas i ostala goriva izdvaja se 15,9% i na transport 8,9% (Republički zavod za statistiku, 2017b., str. 1). Tačnije, na ovu vrstu proizvoda izdvaja se oko 60% lične potrošnje domaćinstva.

Linija siromaštva u 2016. godini iznosila je 11.694 dinara mesečno po potrošačkoj jedinici i posledica je redovnog godišnjeg usklađivanja za iznos inflacije od 2006. godine kada je linija prvobitno konstruisana. (Mladenović, 2017., str. 5) Tačnije, svako lice koje ima mesečnu potrošnju ispod tog iznosa spada u kategoriju apsolutno siromašnih.

Kako možemo videti razmere siromaštva su sve veće u Srbiji. Nažalost, u prilog toga govore i razni međunarodni izveštaji. Ipak, veliku pažnju zaokupio je pregled deset najsiromašnijih država Evrope koji je objavio portal "How Africa" u februaru 2017. godine.

Tabela 2. Deset najsiromašnijih država Evrope

RB	Država	BDP per capita, USD
10.	Rumunija	18.635
9.	Rusija	18.408
8.	Hrvatska	18.314
7.	Belorusija	15.633
6.	Bugarska	14.870
5.	Crna Gora	11.800
4.	Srbija	11.553
3.	Makedonija	10.718
2.	Albanija	9.903
1.	Bosna i Hercegovina	8.590

Izvor: <https://howafrica.com/revealed-the-top-10-poorest-countries-in-europe-most-african-countries-are-richer-than/>

Prikazani podaci jasno pokazuju da je Srbija zauzela 4. mesto na listi najsiromašnijih država Evrope, a osim toga u mnogim rangiranim državama živi se lošije od afričkog proseka. Rang Srbije na ovoj listi samo je potvrda da ekonomska politika iz domena povećanja životnog standarda, odnosno smanjenja siromaštva, nije bila konzistentna a istovremeno nije dala ni očekivane rezultate. U narednom periodu neophodan je zaokret u vođenju ekonomske politike, što bi rezultiralo pre svega u smanjenu siromaštva u Republici Srbiji.

4. Da li je moguće smanjenje siromaštva u Srbiji?

Proces globalizacije doprineo je stvaranju novog ekonomskog poretka čija je ključna determinanta u XXI veku siromaštvo. Upravo iz tog razloga, 2015. godine, Ujedinjene nacije proklamovale su Agendu za održivi razvoj do 2030. godine, u okviru koje ključno mesto zauzima cilj „kraj siromaštva u svim njegovim oblicima širom sveta“ (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>). Srbija je takođe preuzela obavezu ispunjenja ovako postavljenog cilja.

Srbija, kao zemlja zakasnele tranzicije, pokušala je da u svom razvoju tokom upravo procesa tranzicije unapredi svoje ekonomske indikatore. Nažalost postala je najteži tranzicioni slučaj na teritoriji Evrope. Upravo u tranzicionom periodu došlo je do izoštavanja ovog problema. Pred nosiocima ekonomske politike nalazi se trnovit put smanjenja siromaštva koji je u značajnoj meri povezan sa realizacijom ciljeva ekonomske politike u Srbiji. Poslednjih godina postoje pozitivne tendencije, ali ostvareni rezultati daleko su od onoga što je potrebno, naročito imajući u vidu i startnu poziciju ali i dostignuti nivo razvoja srpske ekonomije.

Svetska banka je krajem 2017. godine predstavila izveštaj “Zapadni Balkan: ubrzanje motora rasta i prosperiteta”. Suština Izveštaja sastoji se u zaključku da je državama Zapadnog Balkana potreban novi model rasta zasnovan na većoj produktivnosti i investicijama, većem izvozu i većem učešću privatnog sektora u privredi. Poslednjih godina zemlje zapadnog Balkana napredovale su u reformi javnih finansija i regenerisanju privrednog rasta, ali njihovi građani još ne osećaju koristi od ostvarenih rezultata. Reforme

Siromaštvo kao nacionalni i regionalni problem Republike Srbije

---

i makroekonomska stabilnost mogu da pomognu ovim zemljama da "godišnje rastu oko 5%, što bi im omogućilo da dostignu standard Evropske unije za dve, umesto šest decenija, koliko će im, biti potrebno da sustignu Uniju ako njegov privredni rast nastavi da se kreće stopama ostvarenim između 1995. i 2015. godine (World Bank, 2017., str. 123).

Napred navedeno, samo potvrđuje činjenicu da se održivost rešavanja problema siromaštva nalazi u domenu profilisanja adekvatne i realno ostvarive ekonomske politike. Osim toga, prisutno je da postoje razlike u broju siromašnih koje prezentuju nacionalne, u odnosu na međunarodne institucije, dok istovremeno porast siromaštva je toliki da se ne može tretirati samo kao socijalni problem, već i kao faktor ekonomskog razvoja.

Iskustva u prethodnom periodu govore u prilog činjenice da sve usvojene strategije nisu ostvarile postavljene ciljeve. Međutim, za rešavanje problema siromaštva neophodna je strategija sa realno ostvarivim ciljevima. Takođe, neophodna je i adekvatna makroekonomska politika koja bi bila u funkciji ostvarenja dovoljno visoke stope ekonomskog rasta koja bi išla u prilog smanjenja siromaštva.

Na takav način, strateškim pristupom, apsorbovala bi se radna snaga i uz adekvatne programe za smanjenje socijalnih nejednakosti, bili bi stvoreni neophodni uslovi za sticanje prihoda među tradicionalno marginalizovanim grupama. Samo stope privrednog rasta, koje na dugi rok mogu da omoguće otvaranje novih radnih mesta omogućavaju ekonomsku aktivnost velikom broju siromašnih. Kako bi se to postiglo neophodno je privredno okruženje koje bi bilo u funkciji zapošljavanja, finansiranja i samozapošljavanja siromašnih.

Pored preciznih podataka, koji bi na realan način prikazali dimenzije siromaštva, kao neophodnost nameće se razvoj adekvatnih institucija koje bi odigrale ključnu ulogu u postizanju konkretnih efekata na terenu. U kontekstu rešavanja problema siromaštva potrebna je nova filozofija razmišljanja, primerena aktuelnom svetskom trendu. Nosioci ekonomske politike ne treba da se bave pojedinačnim problemima, već je neophodno profilisanje aktivnog delovanja u pravcu smanjenja siromaštva, čime će se obezbediti kako politička stabilnost, tako i ekonomski rast.

Imajući u vidu dubinu i rasprostranjenost siromaštva u Srbiji, treba da je savim jasno da je za uspešno rešavanje ovako krupnog problema potrebna kako politička volja, tako i partnerstvo između glavnih aktera tog procesa. U praksi stvaranje povoljnih uslova za smanjenje siromaštva podrazumevalo bi postojanje političke volje i partnerstva između glavnih aktera tog procesa – državnog i privatnog sektora, institucija civilog društva, ali i siromašnih i svih ostalih kategorija stanovništva. Značajan segment tog procesa su i međunarodne institucije koje pružaju neophodnu materijalnu pomoć u borbi protiv siromaštva.

5. Zaključak

Siromaštvo i socijalna isključenost prepoznati su kao problemi koji u značajnoj meri opterećuju nesmetano funkcionisanje savremenog sveta. Neosporno je da ni jedan napredak teško da može da zanemari glad i bedu čoveka na početku XXI veka. Upravo ovakva jedna kontradiktornost definitivno čini ovaj svet manje lepi ali i manje razumljivim.

Problem siromaštva nije zaobišao ni Srbiju, dok istovremeno deluje da se svom težinom naslonio na već prisutne probleme u srpskoj ekonomiji. Pozitivne trendove smanjenja siromaštva zaustavilo je dejstvo globalne finansijske kriza, ali i domaće krize. U prilog toga govori i prikaz siromaštva kroz prizmu brojki koje ukazuju na činjenicu da je siromaštvo u Srbiji u porastu.

Imajući u vidu dostignuti nivo privrednog razvoja, Srbija se ne može pohvaliti ni nekim većim izdvajanjima koja bi mogla da usmeri putem socijalnih davanja za ublažavanje dejstva problema siromaštva. Takođe, ne možemo pohvaliti ni domaćinskim raspolaganjem tih sredstava. Ovakav razvoj događaja neminovno je morao da se prenese na segment siromaštva.

Početak trećeg milenijuma delovao je obećavajuće u pogledu smanjenja siromaštva. Makar tada delovalo da je siromaštvo problem čije se rešenje naziralo u bliskoj budućnosti. Iz godine u godinu država se hvalila smanjenjem broja siromašnih. Međutim, treba naglasiti da su zvanični nacionalni podaci o broju siromašnih najčešće bili nerealni, jer se nisu poklapali, a uz to, i bili su manji u odnosu na podatke Evropske unije.

Srbija se makar deklarativno zalagala za smanjenje siromaštva. U prilog toga govori i činjenica da je 2003. godine usvojena Strategija za smanjenje siromaštva. Nakon više od decenije njenog sprovođenja, može se reći da deluje da kao da nije bila primenljiva u postojećim srpskim okolnostima, a to potvrđuju i rezultati njene primene.

Nosioci ekonomske politike se ne susreću po prvi put sa problemom siromaštva. U cilju rešavanja problema siromaštva od presudnog je značaja sprovođenje širokog konsenzusa donosioca odluka na svim nivoima odlučivanja u Srbiji. Jedno je sigurno, a to govore i razni međunarodni izveštaji, ekonomski rast mora biti inkluzivan kako bi obezbedio održive poslove i promovisao smanjenje siromaštva.

LITERATURA

Böhnke, P. (2001). *Nothing Left to Lose? Poverty and Social Exclusion in Comparison. Empirical Evidence on Germany.* Berlin: Social Science Research Center.

European Commission (2010). *Combating poverty and social exclusion A statistical portrait of the European Union 2010.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

<https://howafrica.com/revealed-the-top-10-poorest-countries-in-europe-most-african-countries-are-richer-than/>, pristupljeno: 28.01.2018.

Mladenović, B. (2017). *Siromaštvo u Republici Srbiji 2006-2016. godine.* Beograd: Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva.

Republički zavod za statistiku (2017a). *Anketa o prihodima i uslovima života, Saopštenje br. 87, Beograd.*

Republički zavod za statistiku (2017b). *Anketa o potrošnji domaćinstva, Saopštenje br. 346, Beograd.*

Siromaštvo kao nacionalni i regionalni problem Republike Srbije

---

Republički zavod za statistiku (2018). Zarade po zaposlenom u Republici Srbiji po opštinama i gradovima, decembar 2017, Saopštenje br. 17, Beograd.

<http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/socijalno-ukljucivanje-u-rs/statistika/merenje-socijalne-iskljucenosti-i-siromastva-u-srbiji/>, pristupljeno: 20.01.2018.

UNDP (2006). Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost. Zagreb: Program Ujedinjenih naroda za razvoj.

<http://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>, pristupljeno: 10.01.2018.

<http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/poverty/>, pristupljeno: 12.01.2018.

Veselinović, P., Mičić, V., Miletić, D. (2012). Serbia – zone of poverty and social exclusion, *Ekonomika poljoprivrede*, 2/2012, 305-318.

Veselinović, P. (2013). Nacionalna ekonomija. Kragujevac: Ekonomski fakultet.

Vlada Republike Srbije (2003). Strategija za smanjenje siromaštva. Beograd.

World Bank (2017). The Western Balkans: Revving Up the Engines of Growth and Prosperity. Washington.

<http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/brief/global-poverty-line-faq>, pristupljeno: 10.01.2018.

POVERTY AS A NATIONAL AND REGIONAL PROBLEM OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract: *Globalized modern world is in constant change. However, the effect of negative changes significantly outperformed the positive effects of this process. Among economists, there is a consistent view: inequalities and poverty are the key determinants of the globalization process.*

The third millennium has brought the citizens of Serbia that the transition process is proclaiming high expectations embodied, above all, the rise in living standards. Unfortunately, after seventeen years of so-called. "democratic changes", all the more obvious are great disappointments. One of the key transitional results is a reduction in living standards and an increase in poverty.

On the development path of Serbia, the problem of poverty, both at national and regional level, is imposed as a priority task for economic policy makers. For this reason, the aim of this paper is the analysis of the attained level of poverty, both at the national and the regional level, as well as suggesting the proposals of the necessary measures and activities for solving the mentioned problem.

Key words: *poverty, regional development, economic policy, Serbia.*